

YttrandeDatum
2020-04-20Dnr
KFM-2426-2020Finansdepartementet
103 33 Stockholm**Samlade åtgärder för korrekta utbetalningar från välfärdssystemen (SOU 2019:59)**

Fi2019/04199/BATOT

Kronofogdemyndigheten (Kronofogden) delar i huvudsak delegationens bedömningar och ställer sig positiv till flertalet av de åtgärder och förslag som anges i betänkandet. Övriga förslag lämnas utan erinran.

Yttrandet följer betänkandets kapitelindelning.

Samlad styrning och tydligare ansvar (kapitel 5)

Myndigheten delar delegationens bedömning att styrning och uppföljning av arbetet med felaktiga utbetalningar måste samordnas och tydliggöras.

5.3.2 Myndigheternas instruktioner kompletteras för att stärka uppgiften att motverka felaktiga utbetalningar

Många av de förslag som lämnas i betänkandet tar sikte på *de fem utbetalande myndigheterna*; Arbetsförmedlingen, Centrala Studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten. I avsnitt 5.3.2 föreslås t.ex. att de fem utbetalande myndigheternas instruktioner kompletteras med uppgifter om riskhanteringsarbete, förebyggande kontroller samt samverkan. Kronofogden ställer sig frågan om inte behovet av samverkan redan kan anses tillgodosett genom regleringen i 8 § förvaltningslagen och 6 § myndighetsförordningen. Om regeringen anser att det ändå finns ett behov av komplettering av myndigheternas instruktioner bör enligt Kronofogdens bedömning övervägas om även *övriga* utbetalande myndigheters förordningar ska ändras på motsvarande sätt.

Ny organisation för helhetssyn på felaktiga utbetalningar och överutnyttjanden (kapitel 6)

Kronofogden tillstyrker förslaget att ett råd för korrekta utbetalningar från välfärdssystemet inrättas. Myndigheten ser positivt på förslaget att rådet vid behov får utse ledamöter med särskild sakkunskap att medverka i rådets arbete. Kronofogdens uppdrag som verkställande myndighet är en viktig länk i kedjan för att felaktiga utbetalningar från välfärdssystemet återförs till staten. Myndigheten

YttrandeDatum
2020-04-20Dnr
KFM-2426-2020

bidrar gärna med sin erfarenhet och kompetens när rådet anser att sådant behov föreligger.

En modell för återkommande omfattningsstudier (kapitel 7)

Kronofogden ser positivt på att omfattningen av och orsakerna till felaktiga utbetalningar kontinuerligt följs upp genom modell för återkommande omfattningsstudier.

Enligt förslaget ska ersättningssystem där föregående års utgifter överstigit en miljard kronor bli riskanalyserade. Utbetalningarna från den statliga lönegarantin uppgick under 2019 till 2,3 miljarder kronor. Detta innebär att den statliga lönegarantin blir föremål för riskanalys, vilket Kronofogden välkomnar. Genom sin tillsynsroll kan myndigheten komma att bli involverad i riskvärderingen och Kronofogden bidrar gärna med sin kunskap och erfarenhet inom området. Kronofogden vill särskilt peka på att när det gäller lönegaranti finns det misstankar om systematisk brottslighet och flera personer har dömts för grovt bedrägeri sedan lönegaranti utbetalats utan att personerna varit berättigade till detta. Missbruket har av Kronofogden och samverkande myndigheter tidigare uppskattats till 7-10 procent av utbetalat belopp, vilket är betydligt högre än den uppskattning om 3,5 procent som gjort i betänkandet (avsnitt 4.2.1). Vidare har Utredningen om organiserad och systematisk brottslighet mot välfärden konstaterat att lönegarantisystemet är utsatt för brottsliga angrepp, se SOU 2017:37 s. 384. Det finns även anledning att anta att konkurserna och således även utbetalningarna av lönegaranti kommer att öka som en effekt av det pågående utbrottet av covid-19. Det finns då även en ökad risk för att oseriösa aktörer kommer att missbruka systemet.

Efter förslag från rådet och rådets kansli föreslås regeringen fatta beslut om vilka ersättningssystem som ska ingå i omfattningsstudierna. För det fall det skulle bli aktuellt med omfattningsstudier av ersättningssystem där den utbetalande myndigheten inte är den samma som den beslutande myndigheten, så som t.ex. vid statlig lönegaranti, bör regeringen tydliggöra till vem uppdraget riktas.

Bättre utnyttjande av potentialen i digitalisering och AI (kapitel 8)

Kronofogden har inga synpunkter på de förslag som lämnas avseende digitalisering och AI. Kronofogden noterar dock att det är oklart om den arbetsgrupp för digitalisering och AI som föreslås i avsnitt 8.2, 8.3 och 8.5 avser omfatta representanter från samtliga utbetalande myndigheter, eller endast *de fem utbetalande myndigheterna* Arbetsförmedlingen, Centrala Studiestödsnämnden, Försäkringskassan, Migrationsverket och Pensionsmyndigheten. Samma oklarhet gäller avseende förslagen i avsnitt 8.4, 8.6 och 8.8.

YttrandeDatum
2020-04-20Dnr
KFM-2426-2020

Om avsikten är att förslagen avser samtliga utbetalande myndigheter omfattas även länsstyrelserna, så som utbetalande myndighet avseende lönegaranti. Kronofogden vill då peka på att länsstyrelserna enligt gällande regelverk inte har någon möjlighet att stoppa en felaktig utbetalning, även om en sådan skulle upptäckas med hjälp av digitalisering och AI i samband med utbetalning. För att digitalisering och AI ska medföra effekter för felaktiga utbetalningar av lönegaranti måste möjligheten för länsstyrelserna att stoppa felaktiga utbetalningar ses över. I Ds 2019:31 *Konkursförfarandet* lämnas förslag som medför att beslut om lönegaranti ska kunna inhiberas i samband med överklagande.

8.6 Ett uttryckligt rättsligt stöd behövs för riskbaserade kontroller

Kronofogden ser positivt på förslaget att de utbetalande myndigheterna får i uppdrag att ta fram förslag som skulle ge dem uttryckligt lagstöd att behandla personuppgifter för kontrolländamål och vill särskilt peka på att det finns ett sådant behov även avseende den statliga lönegarantin.

Förhindra felaktiga utbetalningar och överutnyttjande (kapitel 9)**9.2 Utredning av regelverket som styr informationsutbytet mellan välfärdssystemen**

Kronofogden tillstyrker förslaget att en utredning tillsätts för att identifiera myndigheternas, arbetslöshetskassornas och kommunernas behov av informationsutbyte samt för att göra en översyn av de regelverk som styr informationsutbytet och vid behov föreslå hur dessa ska förändras. Kronofogden vill lyfta fram att det inom ramen för eSamverkansprogrammet har identifierats behov av att få sammanställd information från myndigheter som rör det gemensamma informationsområdet *finansiell status*, t.ex. uppgifter om privatpersoners tillgångar, inkomster och bidrag.

Kronofogden vill även lyfta fram att det finns ett behov av fler sekretessbrytande regler för att beslutande aktörer av statlig lönegaranti ska få tillgång till ett bra beslutsunderlag. Bl.a. bör 27 kap. 8 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen ändras för att konkursförvaltarna i större utsträckning ska få tillgång till information hos Skatteverket i samband med beslut om lönegaranti.

9.3 Säkra goda förutsättningar att upptäcka och stoppa oseriösa och kriminella välfärdsaktörer

Kronofogden tillstyrker förslaget att Bolagsverket, Inspektionen för vård och omsorg, Skatteverket och de fem utbetalande myndigheterna får i uppdrag att redogöra för vilka förutsättningar som behöver förbättras för att tidigt och systematisk upptäcka oseriösa och kriminella aktörer som verkar inom välfärdssystemen. Även Kronofogden kan inom sin verksamhet upptäcka dessa aktörer och myndigheten kan ha värdefull information att dela med sig av.

YttrandeDatum
2020-04-20Dnr
KFM-2426-2020

Myndigheten har lång erfarenhet av att identifiera kriminella och oseriösa aktörer och av att arbeta med profilering. Kronofogden kan således bidra med sin kompetens i detta uppdrag.

9.4.3 Uppdrag att utreda hur tillgången till uppgifter i arbetsgivardeklarationen kan utvecklas

Kronofogden har inga synpunkter på delegationens förslag att de fem utbetalande myndigheterna, Skatteverket och Sveriges Kommuner och Regioner får i uppdrag att lämna förslag på hur ett rättsligt stöd kan utformas som ger de utbetalande myndigheterna och kommunerna elektronisk tillgång till uppgifter från arbetsgivardeklarationerna. Kronofogden vill peka på att det krävs ytterligare överväganden kring hur en sådan tjänst bör utformas. Tillgång till uppgifter genom direktåtkomst kan i vissa fall vara problematiskt ur ett risk- och integritetsperspektiv. Behovet kan istället tillgodoses genom fråga-svartjänster som automatiskt lämnar uppgifterna (jfr. HFD 2015 ref. 61).

Den statliga lönegarantin är ett sådant ersättningssystem där uppgifterna från arbetsgivardeklarationerna kan bidra till att motverka felaktiga utbetalningar. Myndigheten vill dock lyfta fram att utbetalande myndighet av statlig lönegaranti endast verkställer konkursförvaltare, rekonstruktör eller Kronofogdens beslut om lönegaranti. Det är för detta ersättningssystem därför inte relevant att den elektroniska tillgången till arbetsgivardeklarationerna tillkommer utbetalande myndighet. Såväl Kronofogden som förvaltare och rekonstruktörer hade däremot varit behjälpliga av att vid handläggningen av lönegarantiärenden få elektronisk tillgång till uppgifter i arbetsgivardeklarationerna.

9. 6 Myndigheterna får i uppdrag att analysera effektiviteten i sina kontroller av lämnade uppgifter

Kronofogden har inga synpunkter på förslaget att regeringen ska ge de utbetalande myndigheterna i uppdrag att analysera effektiviteten i de kontroller av lämnade uppgifter som görs i handläggningen. När det gäller den statliga lönegarantin bedömer Kronofogden att denna analys blir mest givande om även de aktörer som beslutar om lönegaranti deltar i arbetet.

Upptäcka och hantera felaktiga utbetalningar (kapitel 10)**10.1 Förbättrade förutsättningar för arbetet med och uppföljningen av underrättelser**

Kronofogden tillstyrker delegationens förslag att de utbetalande myndigheterna får i uppdrag att ta fram ett adekvat stödmaterial som kan effektivisera underrättelser enligt lagen om underrättelseskyldighet vid felaktiga utbetalningar från välfärdssystemen. Myndigheten, som omfattas av underrättelseskyldigheten, tillstyrker även förslaget att de utbetalande myndigheterna ska föreslå en lämplig

YttrandeDatum
2020-04-20Dnr
KFM-2426-2020

elektronisk överföring av underrättelse mellan berörda aktörer. Hanteringen hade effektiviserats om underrättelserna hade kunnat lämnas genom t.ex. e-tjänst.

10.2 Utveckla rutiner för att underrätta de utbetalande myndigheterna vid upptäckt svartarbete

Kronofogden tillstyrker delegationens förslag att ett gemensamt uppdrag ges till Skatteverket och de utbetalande myndigheterna att ta fram förslag på hur rättelser av löneinkomster ska vidareförmedlas till de utbetalande myndigheterna för kontroll av felaktiga utbetalningar. Kronofogden vill peka på att svartarbete leder till felaktiga utbetalningar även från den statliga lönegarantin. I uppdraget bör enligt Kronofogdens bedömning därför även frågan om hur uppgift om rättelse av löneinkomster vidareförmedlas till länsstyrelserna, alternativt Kronofogden i egenskap av tillsynsmyndighet, omhändertas.

10.3 Uppdrag att lämna förslag på strikt återbetalningsskyldighet

Myndigheten tillstyrker förslaget att de utbetalande myndigheterna får i uppdrag att ta fram förslag på hur strikt återbetalningsskyldighet och reglerna för eftergift kan utformas. Vad gäller statlig lönegaranti regleras i 34 § lönegarantilagen jämte 11 § lönegarantiförordningen att länsstyrelserna handhar fråga om återkrav om någon genom oriktiga uppgifter eller på annat sätt har orsakat att garantibelopp har betalats ut obehörigt eller med för högt belopp. Detsamma gäller om någon i annat fall har tagit emot garantibelopp obehörigt eller med för högt belopp och skäligen hade bort inse detta. Kronofogden ser positivt på att frågan om strikt återbetalningsskyldighet utreds.

Återkraven är direkt verkställbara enligt 13 § lönegarantiförordningen. För det fall återbetalningsskyldigheten skulle bli strikt finns det ingen anledning att ändra återkravens status som verkställbara exekutionstitlar. En strikt återbetalningsskyldighet skulle medföra ett ökat antal återkrav, vilket i sin tur leder till ett ökat antal skuldsatta i Kronofogdens register. Eftersom detta påverkar Kronofogdens verksamhet bör myndigheten delta vid remitteringen av de förslag som lämnas.

10.4 Ett sanktionssystem vid sidan av bidragsbrottslagen bör utredas på nytt

Kronofogden har inga synpunkter på förslaget att frågan om ett administrativt sanktionssystem vid sidan av bidragsbrottslagen bör utredas på nytt. Vid denna utredning bör man ta ställning till om sanktionsavgiften ska vara direkt verkställbar.

Ett sanktionssystem medför sannolikt ett ökat antal skuldsatta personer i Kronofogdens register. Enligt myndighetens bedömning är det viktigt att dessa personer får möjlighet att göra rätt från början, varför myndigheterna behöver klargöra för den bidragssökande vilka skyldigheter denne har när det gäller att lämna korrekta uppgifter och vilka effekter det kan få som så inte sker. Eftersom

YttrandeDatum
2020-04-20Dnr
KFM-2426-2020

förslaget påverkar Kronofogdens verksamhet genom ett ökat antal gäldenärer bör myndigheten delta vid remitteringen av de förslag som lämnas.

10.5 Rättning av pensionsgrundande inkomst vid felaktiga utbetalningar

Kronofogden har inga synpunkter på förslaget att Inspektionen för socialförsäkringen får i uppdrag att kartlägga om och hur impulser om felaktiga pensionsgrundande utbetalningar skickas från de utbetalande aktörerna till Skatteverket i syfte att rätta den pensionsgrundande inkomsten. Den statliga lönegarantin är en sådan inkomst som påverkar den pensionsgrundande inkomsten, varför impulser från länsstyrelserna bör omfattas av kartläggningen.

Det här beslutet har fattats av rikskronofogde Christina Gellerbrant Hagberg. Verksjurist Liselotte Larsson har föredragit ärendet. I den slutliga handläggningen har även biträdande rikskronofogde Cecilia Hegethorn Mogensen, produktionsdirektör Eva Carlquist, rättschef Ulrika Lindén, it-direktör Johan Acharius och utvecklingsdirektör Tomas Höglund deltagit. Med stöd av Kronofogdens beslut om åtgärder för att motverka spridning av det nya Coronaviruset undertecknas beslutet inte.

Christina Gellerbrant Hagberg

Liselotte Larsson